

Modet den 8de Marts.

Hr. Professor L. Müller meddeelte en **Øversigt over puniske Gudebilleder**, som vil blive trykt i det 3die Bind af Selskabets Skrifter, ledsaget af Afbildninger. Hovedindholdet var følgende.

Der findes intet meddeelt hos de gamle Forfattere, som kan give os en Forestilling om, hvorledes de phoeniciske Guddomme, der dyrkedes i det puniske Afrika, blev afbildede. Hvad der kan uddrages af de i Afrika fundne Antiquiteter er kun lidet. Man træffer vel paa de puniske Votivstene adskillige Fremstillinger af Guder; men disse ere meget raae og ufuldstændige, og de kunne ialfald ikke vise os, hvorledes Tempelbillederne have seet ud, eller hvorledes disse blev behandlede i den puniske Kunst. Vi ere med Hensyn hertil henviste til de afrikanske Mynter alene. Denne Kilde har hidtil kun været lidet benyttet. Mythologerne have af Mynterne kun fremdraget tre Billeder, og den Forklaring, de have givet af disse, kan ikke ansees for rigtig; i numismatiske Undersøgelser vil man neppe finde flere end to Hoveder forklarede om puniske Guddomme. De Mynter, som her komme i Betragtning, ere prægede af Carthago, af de numidiske og mauritaniske Konger, og af de puniske Stæder fra Syrterne til det atlantiske Hav, og omfatte saaledes hele det af Phoenicierne cultiverede Nordafrika; de strække sig fra det 4de Aarh. f. Chr. til Keiser Tibers Regiering.

Fremstillingerne af de puniske Guddomme, som vi lære dem at kiende af Mynterne, lade sig henføre under 3 Kategorier: nogle ligne de græske og romerske Guddomme, til hvilke de svarede, eller adskille sig kun fra disse ved noget særegent i Physiognomiet; andre ere afbildede med Attributer, som vel ere laante fra de græsk-romerske Fremstillinger, men ere tillagte andre Guddomme end i disse; andre endelig vise sig i en Stilling, i en Dragt eller med Attributer, som ere eiendommelig

puniske. At de førstnævnte ikke forestille græske eller romerske Guder, der have været optagne i den afrikanske Cultus, men de puniske Folks gamle og nationale Guder, kan udledes af følgende. Phoeniciernes Guddomme bleve i den foreliggende Periode sammenblandede med Grækernes, og de, til hvilke der gaves tilsvarende græske, bleve ofte afbildede i Lighed med disse, som man seer af Fremstillingerne paa de af Phoeniciens gamle Stæder prægede Mynter. Det lader sig paavise, at de phoeniciske Guddomme, der svarede til de græske og romerske, hvis Billeder de puniske Mynter synes at giengive os, have været dyrkede i Afrika. De herhen hørende Mynter have forstørstedelen puniske Indskrifter og ere udgaaede fra de gamle puniske Stæder og de indfødte Regenter, som ogsaa under det romerske Herredømme vare frie og selvstændige.

De puniske Guddomme, hvis Billeder forefindes paa Afrikas Mynter, ere følgende. *)

1. *Baal-Samim*, fremstilt som Jupiter, tillige som Solgud, i puniske Indskrifter benævnet *Baal-Chamman*, med en Stjerne over Hovedet. 2. *Baal-Melkart*, i Afrika kaldt *Makar*, lignende Hercules, skiægget, med Laurbærkrands, Diadem eller Kølle, ogsaa med en Stjerne, som Solgud. 3. *Astarte*, afbildet forskielligt efter den forskiellige Opfattelse af denne Gudinde. Paa Mynter fra de puniske Kyststæder, der havde været under carthagisk Herredømme, er det den til Juno svarende Gudinde, hvis Hoved er fremstilt; det bærer et Diadem, som er spidst og fremstaaende, ogsaa et Slør, og har ved Siden et korsdannet phoenicisk Symbol eller et i et Kors endende Scepter, ligt det, som er eiendommeligt for Sidons Gudinde. Paa numidiske Mynter er hun snart afbildet som Maanegudinde, i Indskrifter kaldt *Tanit*, med Slør og med det puniske Maane-Symbol over Issen, snart som den med Venus identificerede Gudinde, med

*) Det er deres Hoveder, som ere fremstilte, med Undtagelse af Guden N° 8 og Gudinden N° 10, hvilke tillige sees i heel Figur, og Guden N° 14, hvis Overdeel er afbildet.

en Myrthekrands om Hovedet. 4. Havets Gud, der er fremstilt som Neptun. 5. *Onka*, ogsaa kaldt *Siga*, svarende til Minerva og afbildet som denne Gudinde; man træffer en enkelt Gang Hielmen omgivet af Muurtinder. 6-7. Den med Apollo sammenblandede Gud, med Attributer som denne, og en Solgud (*Semes*), lignende Helios og med Straaler eller en Nimbus om Hovedet; begge rimeligt een og samme Guddom, dyrket i dobbelt Henseende, ligesom den græske og romerske. 8. Viinguden, af Udseende og med Attributer som Bacchus; han sees ogsaa i heel Figur, holdende en lille Tyr ved Hornet. 9. *Taut-Kadmos*, svarende til Hermes og afbildet som denne Gud. 10. *Thuro-Chusartis*, den personificerede Verdens-Orden, identificeret med *Harmonia*. Denne Gudinde findes fremstilt baade i Brystbillede, med et Slør af eiendommelig Form og med Caduceus, som Kadmos's (Hermes's) Ægtefælle, og i heel Figur, holdende foruden Caduceus to Ax i Haanden, som beslægtet med Demeter (Thesmophoros). 11. *Chusor-Phthah*, den Chaos ordnende Demiurg og overste Kabir, af Grækerne sammenlignet med Hephæstos. Denne Guds Hoved er bedækt med en Hue, som paa Mynter fra forskellige Prægsteder varierer i Henseende til Form og Prydelse; en enkelt Gang er Gudens Symbol, en Hammer, tilføiet. 12. *Esmun*, den 8de Kabir, anset for den samme som Æskulap; Gudens Særkiende er en høi Hovedbedækning af besynderlig Form. 13. De *to Kabirer*, der sammenlignedes med Dioskurerne; de ere fremstilt i Lighed med disse. 14. En Korn-Gud (*Dagon*). Guden, der er skiægget, holder Ax i den høire Haand og rækker den venstre flade Haand op; Kappen er trukken over Hovedet, og paa dette sees endnu en høi, Tiara-lignende Hue. Til disse kunne endnu føies to pantheistiske Fremstillinger fra de romerske Keiseres Periode, nemlig Hovedet af en Gudinde med Ax, Valmuer og Druerklaser, og en Gudinde med forskellige Attributer, ridende paa en Løve.

Hovederne af de forskellige Guddomme vise forskellige Ansigtsformer og en forskjellig Charakter. De skiæggede Guder,

Baal-Samim, Baal-Makar og Havets Gud, adskille sig fra hverandre paa samme Maade som Jupiter, Hercules og Neptun, og de uskiæggede Guder, der svare til de græske, frembyde heller ikke eens Physiognomier. Onkas Ansigtstræk afvige fra Astartes, og den samme Ulighed viser sig imellem Hovederne af de Guder, der ere eiendommelige for den puniske Cultus, de, som forestille Phthah, Esmun og Kornguden. Man kan saaledes antage, at de puniske Guddomme have sondret sig fra hverandre, ikke ved Attributioner, Dragt og Hovedbedækning alene, saaledes som de ægyptiske og assyriske, i hvis Hoveder en staaende national Ansigtstypus gientager sig, men tillige ved en personlig Charakter, som de græske og romerske. Naar man sammenligner dem med Gudebillederne hos Oldtidens andre Folk, vil man fremdeles finde, at de i forskellige Henseender have adskilt sig fra disse. Som særegne Attributioner kunne fremhæves: Stierne over Baals og Makars Hoveder, det korsdannede Tegn og Maanesymbolet som Særkiender for Astarte, Muurtinderne om Onkas Hielm, Nimbus'en om Solgudens Hoved, den lille Tyr, som Viinguden holder ved Hornet; Mercur's Caduceus er givet til en Gudinde, Ceres's Ax til en skiægget Gud. Eiendommelige Dragter ere Thuro's Slør og Korngudens Kappe; denne sidste Gud, Phthah og Esmun ere fremstillede med forskellige Hovedbedækninger, som ellers intetsteds forekomme. Ansigtsformerne ere ikke copierede efter Billederne af de græske og romerske Guddomme; ogsaa Hovederne af de Guder og Gudinder, som bleve sammenblandede med disse, frembyde i det hele en særegen Charakter, og de, som forestille den skiæggede Phthah, Esmun og Kornguden, vise hver for sig en ualmindelig Ansigtstypus, der vel kan have været begrundet i forskellige afrikanske Folkstammers eiendommelige Træk. Saaledes har ogsaa Hovedet af den fra Syracus i den carthagiske Cultus optagne Demeter, hvilket man oftere urigtigt har anseet for Astartes, paa de carthagiske Mynter fra den senere Période, et særegent Physiognomi, som man ikke træffer i den græske Kunsts Frembringelser.

Hvad endelig Figurerne Stilling angaaer, synes man i det purniske Afrika fortrinnsviis at have afbildet Guddommen staaende, med Armene oprakte til Siderne, den venstre Haand holdende et Symbol, den hoire fladt udstrakt; af de 4 Figurer, der haves opbevarede paa Mynterne, sees de 3 i denne Stilling; man finder neppe hos de andre gamle Folk Gudfigurer, som ere fremstille ganske paa samme Maade.

I Mødet var fremlagt:

Fra Société Linnéenne de Bordeaux.

Actes, - Tome XI—XXII. (Deuxième Série I—X. Troisième S. I, II).

Fra Mr. Charles des Moulins.

Catalogue raisonné des Phanérogames de la Dordogne (suite du Supplement final 1858.

Études organiques sur les Cuscutes. Toulouse 1853.

Sur les Chrysanthèmes d'automne de nos jardins et sur quelques plantes qui leur sont congénères, Bordeaux 1858.

Sur une variété de Silex du midi du Périgord.

Rapport sur la visite de quelques monuments de Toulouse.

Séance publique d'hiver de la Société Linnéenne de Bordeaux 1853.

Erythræa et Cyclamen de la Gironde.

De la propriété littéraire en matière de nomenclature scientifique.

Documents relative à la faculté germinative conservée par quelques graines antiques.

Lettre à M. le Dr. Montagne membre de l'Institut de France, en réponse à son Mémoire intitulé: coup d'oeil rapide sur l'état actuel de la question relative à la maladie de la vigne.

Lettre de Mr. le Dr. Léon Dufour, correspondant, à Mr. le Président de la Société Linnéenne de Bordeaux relativement à la maladie des raisins.